

رب زدنی علما

این سخن عشق است نگی از شاعر یست
کئی خـسان دانند این اشعار ها
(آشکار)

مرتب
قاضي علي اکبر درازي

چپا ئيندڙ

سچل سر مست ڪو آپريتو ائڪڊمي لميٽيڊ

خير پور

۱۰۰۰ هزار

اپريل ۱۹۶۳

دفع اول

هديه پنجاه پيسا

حق واسطاً قائم

مارا نصیب است عشق و مستی
اے زاهد با تو بادِ مستی

(آشکار)

مثنوی

تارنامہ

تصنیف شدہ

مترجم الشعراء شاہنشاہِ عشق منضو آخر زمان شاعرِ ہفت زبان

حضرت سچل مست

کتبہ سید علی حسن پٹھان ————— مطبوعہ اتحاد پریس کھنہ

پيش لفظ

موتاج الشرح شاهنشاہ عشق، منصور آخرو زمان، شاعر هفت زبان حضرت پهل
 سمرست، روزالت پنهنجي ڪلام الهي الهام ۾ جهڙي طرح تمثيلي نوع ۾ تاريخي
 حقيقت ڏيکاري آهي. اهڙي طرح ڪوبه شاعر ڏيکاري نٿو سگهي. هن قادم ڪلام
 شاعري هر هڪ مثنوي ادبي شاهڪار آهي. هن جو وجود مسعود سندن لاءِ باعثِ فخر ۽
 ناز آهي مگر خلق جي بي توحي ڏسي هن پنهنجي ديوان آشڪار ۾ فرمايو آهي ته:-
 ”طالب کي نيت ڪر آيد سولي ما! تاز باغ عشق گسیر و بونی ما!
 معنی:- اهڙو طالب ڪونهي جو منڏا ننڍن اچي ۽ سنهنجي عشق جي باغ جي خوشبوداري.
 خلق جي حالت ڏسي هن پي هنڌ ديوان آشڪار ۾ فرمايو آهي ته:-

۱۲) ایں حقیقت ترا اثر نکند! چونک می تو را کن بیشی!

معنی:- هي حقيقت توتي اثر نه ڪندي ڇاڪاڻ ته تون جهنگلي ماڻهون آهين

۱۳) این سخن عشق است پند از شاعرست کي خان دانش پد این اشعار!

معنی:- هي سخن عشق جو آهي شاعري ته آهي. مگر چئنڻ کي ڪهڙي ڇاڻ پوندي؟

هن اقليم سخن جي تاجدار شاعرجو مٿيون شعر اڳوڪي واس ڪو الڳي ادب صاعين جي

پاڪارن جي پيشنگوي آهي جيئن جو تان و ڪتاب سونهار و سچل ۾ ڪنهن

صاحب گهر افشائي ڏيکاري نڪت فرمايو آهي ته "شاھ آڳين ۽ پوين شاعرن جاتالا
 پاڻ گم ڪري ڇڏيا..... گویا پيا شاعر سندس آڳيان سج جي مقابلي ۾ چراغ آهن"
 جهنگلي ۽ ڇٽ لفظ آهن اديب صاحبن ڏانهن منسوب ٿيل آهن. هن جا هل
 سندس پاسي شعر نه پڙهيو آهي ورنه اهي اهمقانه الفاظ استعمال نه ڪري ها.
 هن لاءِ ڄاڻ رکڻ صاحب آف انفارميشن حيدرآباد ڏانهن اعتراض نامه
 موڪليو ويو آهي جنهن پبلڪي پيسن تي هن زند عاشق جي توهين ڪرائي آهي.

امنوس! صدا نوس!!

سار ۾ دنيا پراهر وڪو به شاعر ڪونهي جهن ستن ٻولين ۾ نون نڪت
 کان مٿي شعر چيو هجي. جنهن ڪري کيس سرتاج الشعرا سڏبي ته انصاف
 کان بعيد نه ٿيندو.

هي مثنوي تاسرنامه هن سلسل جو پنجون نمبر ڪتاب آهي. باقي ڪتاب
 مثنوي وصلت نامه، سرهبرنامه، سرات نامه ۽ بحر طويل موقع ملڻ تي شايع ڪيا
 ويندا.

نسفي عشق دي عاشق جاسن گل ڪيهي ڪمبختان
 (سرهست) الفقير، قاضي علي اڪبر سرائي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مثنوی

تَارَنَامَهُ

۱. راستانی دیگری بشنوز من ! از شنیدن موگر در مباح و تن
۲. یار گوید باز گوی از مثنوی چند ابیات ز ستر معنوی
۳. خود اشارت می کند خود را بگو پس ز گفتن ستر او کاهل مشو!
۴. مانعی گویم گویا او بود! مانعی جویم جویا او بود!
۵. چوں شبی فرستم سویمینانه اندران دیدم یکی دیوانه
۶. خوش ستاری بود اندر دست او تابا و ازش همی شرمست او
۷. مستیش بگرفت هم رقصاں شد در مکان بخودی بچیاں شد
۸. آں همه میخانه در گردش قتاد هائے بی کرده با بازو کشاد
۹. در کنار خویش بگرفته چپناں محو گشته آں دی این همه و جاں
۱۰. جاں دل را بچنین مستی بداد از سر دنیا و دی - سستی بداد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مثنوی تارنامہ سنڌي ترجمہ

- ۱۔ ڦير مان اوهاڻا کي ڀيرو استادن ٻڌا يا ٿو۔ جنهن جي ٻڌڻ سان جان ڀرتن معوي ڏيندو۔
- ۲۔ يا ڀيرو ٿو فرماي ٿو دري ڀي ڪا مثنوي ٻڌاڻو۔ ڀي معنيٰ رانڻ جا ڪي بيت سڻاڻو۔
- ۳۔ پاڻ مٿي اشارو ڏنو ڏسي ڀي پاڻ تي ٿو فرماي۔ ته منهنجي مخلوق کي منهنجن رانڻ ٻڌاڻو پر سڀي ڏکو۔
- ۴۔ مان ٿو چوان پر هر چوند ٿو پاڻ ٿو چوي۔ مان ٿو ڳوڻيان پر هو ڳولهند ٿو پاڻ ٿو ڳولهي ڏي۔
- ۵۔ هڪڙي رات مان مٿانه جي طرز ڏيس۔ اتي هڪ مان مستانوريسل ڏٺو!
- ۶۔ هن جي هٿ ۾ هڪ سُئي ستاڙهي۔ جنهن جي آواز مون کي به مستانوريساڻي ڇڏيو۔
- ۷۔ هو مستي ۾ ٽپي رهيو هو۔ عوبي خودي ٿي معان ڀي ڀي جان تي ريو هو۔
- ۸۔ انهي ڪري مٿانه ڀر ٿو مڃي ريو۔ هو هاءِ هاءِ ڪري ٻانهون ٿي ڪري ڪن ڦاٽن آيو۔
- ۹۔ هن مون کي پنهنجي پاڪ ڀرو ڀڳت ڏياريو۔ جو منهنجو مڃو ڀڳت ڏيکارڻ معوي ويا۔
- ۱۰۔ منهنجي دل ڀڳت کي اهڙي ته مستي ڏني ڏني جو دين ڀڳت کان منهنجي دل مستي ڏيئي۔

- ۱۱- می زده انگشت خود را بر ستار
 ۱۲- خاک مالیدم بر رخ عمامه رفت
 ۱۳- پس صد در حالت آورد مرا
 ۱۴- بعد مدت چونک در بوش آمدم
 ۱۵- ای هم در آنجا حال پرسیدم ز تار
 ۱۶- این چنین در دازنجبا آورده
 ۱۷- ای صدای تو مرا بی خود کند
 ۱۸- می دیتی همین آواز تو!
 ۱۹- گاه آواز تو در رقص آورد
 ۲۰- گاه گر مانند ای تو مرا!
 ۲۱- در همه مجلس دبی دیوانگی
 ۲۲- می فزاید در غم اندردم
 ۲۳- با تو افتاده است بی کار ما
 ۲۴- بر خیال غمیرا آواز تو!
 ۲۵- می کشی مار از تنگ نامم هم
- آن صدای کرد مارا بی ستار
 شد گریبان چاک چاک جامه رفت
 یک رمی از بوش آورد مرا
 باز دیگر بار در بوش آمدم
 می کنی فرزانه را دیوانه وار
 یا مگر ز انگشت زخمی خوردی
 موج صد موج اندر من نه اند
 کس نمی یابد رموز را از تو
 گاه سوتی لا مکان مارا برد
 گم کنند دیوانی صدای تو مرا
 دوری سازی ز ما فرزانگی
 سرشته می شود اینجای قلم
 تا تو می باشی بهر جایار ما!
 می براند از دلم آغاز تو
 چو بنوشانی ز باره جامم هم

۱۱. هن پنهنجي آگرستاري تي هلائي . انهي آواز مون کي ٻي تراساري ڪيو.
۱۲. مان پنهنجي منهن تي مٿي مڪي ۽ منهنجي دستار ڪري پئي. منهنجا ڪپڙا ٽڪرائي ويا.
۱۳. انهي آواز مون کي اهڙي حالت ۾ آندو. جو ڪدم منهنجو هوش هليو ويو.
۱۴. گهڻي وقت کان پوءِ مان هوش ۾ آيم. مگر وري پورو فوج مان هوش ۾ ٿي پهچي ويس.
۱۵. مان انهي وقت تار کان حال احوال پڇيو. ته تون سياڻن ڏيويون ٿي بڻائين.
۱۶. اهو دس دٻو ڪٿان آندو آهي. يا آگر توکي زميني ڪري وڌو آهي.
۱۷. تنهنجو اهو آواز مون کي بيخود طري ٿو. منهنجي دل ۾ اندر موج تي موج هڻي ٿو.
۱۸. تنهنجو اهو آواز مون کي مت ٿو ڪري. تنهنجي انهي رات جي ڪنهن کي خبر پئي پري.
۱۹. تنهنجو آواز مون کي نچائي ٿو. ته ڪڏهن وري لامڪار تي پهچائي ٿو.
۲۰. ڪڏهن تنهنجو آواز مون کي رڙي ٿو ته ڪڏهن وري ديوانو بڻائي ٿو.
۲۱. ساري محفل ۾ ديوانگي چاڻي رهي. مون کي هوش مان ڪڍي ڇڏيو.
۲۲. منهنجي دل ۾ درد غم کي وڌايائين. منهنجي قلم جو سر پي پيو.
۲۳. هاءِ هاءِ منهنجو ڪم توهان ٿا ڪريو. هينئر تون ئي منهنجو جيتي ڪٿي يا آهين.
۲۴. تنهنجي آواز جي ڪري. غير خيال منهنجي دل منجهان نڪري ويا.
۲۵. مون کي ننگ ناموس کان ڇڏائي ڇڏيئي. ڇٽ تو مون کي شراب جو ڍڪ پياريو.

- ۲۶- آفرین بر تو بود که این حال را!
 ۲۷- ای صدائی تو پریشان می کند
 ۲۸- دیگ دل امید جولان جوش
 ۲۹- از وظائف و دربار در کشید
 ۳۰- از کج این مرد آوردی بمن
 ۳۱- روز شب با ما رفتی گشته
 ۳۲- از چه طرفی تو همی جا آمدی
 ۳۳- آک بیان کن هر چه بگذشته بتو
 ۳۴- حال من بر تو که چون نازل شده
 ۳۵- یا بملک در غم تو بوده
 ۳۶- یا پریشان حال شخصی دیده
 ۳۷- حال آنها دید پر درد شدی
 ۳۸- آن زمان متار کرده تالها!
 ۳۹- اول من کال بودم زیر سنگ
 ۴۰- ناگه ها استاد آن پیر کهن
 می فزائی دور سازی قال را
 چه پریشان بلکه جان راحی کند
 می بر دصبر و قرار آرام هوش
 چونکه آواز ت در دل رسید
 می گذارد از صدایت جان و تن
 از خیال غیر بادل شسته
 گو بماند ملک بالا آمدی
 اولی بودی کج با من بگو
 ای صدائی تو با قاتل شده
 یا به مجلس عاشقان فرسوده
 یا حکایت عارفان به شنیده
 از بسی دروش تو هم فرد شدی
 بشنوا من یا تو گویم حالها!
 سنگ من بزرگ بوده همچو زنگ
 کرد پیر کانه ز سنگ فدا ت من

۲۶۔ توکي آفرين آهي جو۔ تومن کي سڀ ٿيل ڪال کان ڇڏائي ڇڏيو۔

۲۷۔ تنهنجو آواز تومن کي پريشان ڪريو۔ پريشان ڇايلڪ جان کان بي جان ڪريو۔

۲۸۔ منهنجي دل جي ڊيگ کي جوش جولان ڏياريو جنهن ڪري منهنجو صبر به ڦراريو آلهه پنهنجي ڪلام ۾

۲۹۔ ڇڏهن تنهنجو آواز منهنجي دل کي لڳو۔ مون کان دس دغائفت ڇڻي ريا۔

۳۰۔ ايهو دس توکڻان آندو آهي۔ جو منهنجي جان ۽ تن انهي آواز سبب ڳري وڃي ٿو۔

۳۱۔ رات ڏينهن تون مون تان هم رتيق آهين۔ سڀ غير خيال منهنجي دل تان ڌوئي ڇڏي آهي۔

۳۲۔ مون کي ٻڌاوت تون گهڙي طرفن کان۔ ۽ گهڙي مٿاهين ملڪ کان آئي آهي۔

۳۳۔ مون کي سمورو بيان ٻڌا ۽ جيڪي قصا ٿي گذريا آهن۔ ۽ ٻڌاوت پهرين تون ڪٿي هئين

۳۴۔ اهو حال توکي ڪٿان مليو آهي۔ تنهنجو آواز منهنجي لاءِ قاتل آهي۔

۳۵۔ ياته دس ڏينهن جي ملڪ ۾ رهين آهين۔ يا عاشقن جي مجلس ۾ توکي گذاريا آهن۔

۳۶۔ ياته تون ڪنهن غم واري ماڻهون جو حال ڏٺو آهي۔ يا عارن جون ڳالهيون تو ٻڌيون آهن۔

۳۷۔ انهن جو حال ڏسي توهين دس ڏينهن آيا آهن۔ يا گهڻي دس ڏينهن ڪري تون اڪيلي ٿي آهين۔

۳۸۔ انهي وقت تارا آه پري چيو ته۔ هاڻي مان توکي پنهنجو حال ٻڌايان ٿي سو ٻڌ۔

۳۹۔ پهرين مان پشرت جي هيٺان ڪا ڀڄي هيس۔ منهنجو پشروي رنگ ۽ ڪٽ وانگر هيو۔

۴۰۔ اڄ توهين قابل استاد۔ منهنجي ذات کي پشمان ٽڪرا ڪيو۔

۴۱. آن چنان از سیخ کوه آورداد

۴۲. پس مراد کهوره نار انداخته

۴۳. آب گشتم خشک گشتم اندران

۴۴. باز افتادم بدست آهنگران

۴۵. چندایامی در آتش سوختم!

۴۶. ضرب اند ضرب میخوردم بسی

۴۷. پیش از این فربه بدم در کوهها

۴۸. حال من رفته در ضرب و گوشتال

۴۹. باز بکشیدند از سوزنده نار

۵۰. چوں درین چندین سالها من نمود

۵۱. بعد از آن در مندی و کم بداد

۵۲. صد شلاکت پشیرین بکثیره ام

۵۳. میکشیدم در غم از اندازه بیش

۵۴. صد هزاران رنج و محنت دیده ام

۵۵. آمدم اکنون بدین یار خویش

کرد برون از وطن پرورداد

آنچه غیری بود ز ویر ویرداخته

شکل کرسی دایم پس ای جوان

ای که می انداخت در آتش گران

همچنین در ضرب کوب آموختم

این چنین نزد کوب ناید بر کسی

لاغر اینجا گشته ام ای شهوار

پی پی صد زخمها خوردم کمال

بار دیگر ضرب خوردم بے شمار

کس نه آوازی ز من شنیده بود

میکشیدند سخت این پاک نهاد

زخمها هم ضرب با چپیده ام!

تا که آیم هم بدست یار خویش!

پس بدست یار خود بر سیده ام

می سرایدم را شب و روز پیش

- ۱۰۔ هن مون کي جبل جي پاتھ مان ٻاهر نڪڙيو۔ مون کي پنهنجي مٿي کان ٻاهر ڪڍيو۔
- ۱۱۔ تنهن کان پوءِ هن مون کي ٻاهر جي آس پاس ۾ ٽوڙيو جيڪي غير هيو سو مون، تنهن کان نڪري ڇڏيو۔
- ۱۲۔ پاڻي تي ويٺا انهي اندر خشڪ ٿيڻ۔ اي جوان! پوءِ مون کي ڪڙي جي شڪل ملي۔
- ۱۳۔ تنهن کان پوءِ مان ٻاهر جي سرچڻ ۾ ۱۴۔ انهي ۾ مون کي ٻاهر ۾ وجهي ڇڏيو۔
- ۱۵۔ هي ڏينهن ٻاهر ۾ ئي ستر ٿيو۔ خوب وڏا ٿڌا جادو ڪر سگهيو۔
- ۱۶۔ وڏا ٿڌا جادو ڪر جي مٿان ڌڪ تي لڳا۔ اهڙا ڌڪ ڪنهن ڪنهن ساڻ هوندا۔
- ۱۷۔ هن کان اڳ مان نڪر ۾ ٿي هيس۔ اي شهسوار هت مان ڳسري وئي آهيان۔
- ۱۸۔ ڌڪ تي ڪري مان حال کان بهي حال ٿيڻ۔ هڪ ٻي جي مٿان ٻي خوب ڌڪ لڳا۔
- ۱۹۔ وري ٻيهر مون کي ٻاهر ۾ وڌائين۔ وري ٻيهر خوب ڌڪ ڪاڍيو۔
- ۲۰۔ مون کي هڪ ٻي ٻي منزلون ڏيکارين ڏيون۔ مگر منهنجي ڏانهن ڪنهن نه ٻڌي۔
- ۲۱۔ انهي کان پوءِ مون کي ڌڪي شڪل ڏنائون۔ مون کي سنهي سان چڪي پاڪ ڪيائون۔
- ۲۲۔ هن کان اڳ سوين ڌڪ ڪاڍا ٿيا۔ زخمو لوڪرون ڪاڍيون ٿيا۔
- ۲۳۔ مان ٻي انداز ۾ ڏسڻ ۾ آيو۔ تنهن کان پوءِ ٻيهر ٻيهر آيو۔
- ۲۴۔ سوين هزار ڌڪ ۾ تڪليفون ٿا ڏيون۔ پوءِ مان ٻيهر وٽ اچي پهتس۔
- ۲۵۔ هاڻي مان پنهنجي ٻيهر ۾ آهيان۔ هنر مون کي رات ڏينهن ٻيهر وڌائي۔

۵۶. چو پست بد آورد داده جان مرا!
 ۵۷. در اصل من سخت بودم بچنان
 ۵۸. از گوید او سراید من نسیم
 ۵۹. چو خود بخود شدم بشنوز من
 ۶۰. روزیک افتاد خیال استاد را
 ۶۱. ماده نمره من باشد در جهان
 ۶۲. شامش سازم که هم صحبت بود
 ۶۳. آنکه یک دیگر موافق هم شوند
 ۶۴. ما بخود گوئیم که فرست شد کجا
 ۶۵. ای که از غم درد مار ساختند
 ۶۶. پس ز نخل خشک برید چوب
 ۶۷. اویش کردند پاره پاره هم
 ۶۸. پس دریدنش شکم کردند صاف
 ۶۹. هم نمودنش در آل سوراخها
 ۷۰. پای یک پرده او را داشتند
- جان باشد و او اعیان مرا
 داد ز می د اوای مهر باں
 او بجنبانند بجنب من نسیم
 دیگران را میکنم بخود ز تن!
 می رسانم داد این بیدار را
 این چرا بکسیر بسیار توان!
 تا که هر دو دهنم و را بود
 هم بجهم و جان هم بدم شوند
 گسترده در داز ما جا بجا
 راحت و فرست ز من بر داشتند
 در تراشیدن بر او شد ضرب کوب
 باز پس پیوند کردندش بهم
 پاک شد از غیر سرتاپا بناوت
 به پیوندی زدندش مینها
 هر گش با مینها آراستند

۵۶۔ جذ هن مان پنهنجي جان ڏئي تڏهن هجي هٿ ڀر آيم۔ هاڻي منهنجي جان هنجي هٿ ڀر آهي۔

۵۷۔ اصل مان اهڙي سخت هليو۔ ايهان ئي مون کي هن کان نصيب ٿي آهي۔

۵۸۔ هاڻي هو ڳاڻي ٿو هوجائي ٿو مان ته آهيان۔ هلائي اهو هلي ٿو مان نه آهيان۔

۵۹۔ جذ هن مان پاڻ بي خود ٿييم۔ تڏهن مان ٻين کي به بي خود ڪيانسٿي۔

۶۰۔ هڪڙي ڏينهن منهنجي استاد کي خيال آيو۔ ته هن مظلوم کي انصاف پئي وڃي مان۔

۶۱۔ مادي ۾ نر هجنس بهان ۾ موجود آهي۔ ته هي ڪمزور چو اڪيلي هجي۔

۶۲۔ جيڪو منهنجي ساڳي محبت واسو هجي سر مونس ٿا مل ڪري۔ جيئن ته اسان ٻئي غم ۾ راحت ۾ گذر هنجون۔

۶۳۔ هي چو پئي هڪ هي مطابق هجن۔ ۽ ساڳي جان جسر هيسا ٿي هجن۔

۶۴۔ مان پاڻ چوان ٿي ته فرحت ڪا ڏي رڻي۔ مون منهنجان جا به بچار و درد پڪڙيائين۔

۶۵۔ ڏس! مون کي درد ۾ غم لاءِ ٺاهيا ٿون۔ راحت به فرحت مون کان ڪڍي ورتا ٿون۔

۶۶۔ پوءِ ڪل وٺ مان هڪڙي ڪپيا ٿون۔ جهن کي وڍڻ ۾ چو ٿون ۽ ڌڪ آيا۔

۶۷۔ ٻهر يائين هن کي ٽڪر ٽڪر ڪيا ٿون۔ تنهن کان پوءِ هن کي مون سان پيوڻ ڪيا ٿون۔

۶۸۔ پوءِ ان جو پيٽ ٿاڙي صاف ڪيا ٿون۔ پيرن کان مٿي تاءِ هو غير کان پاڌ ٿيو۔

۶۹۔ انهي ۾ سوراخ ظاهر ڪيا ٿون۔ جيڪڏهن ڏهه هن ۾ ڪو اهڙو ٿون۔

۷۰۔ هن جو هڪ پير درد واسو ڪيا ٿون۔ هن جي هر هڪ رڳ مينهن سان سينگاريا ٿون۔

۴۱. جان صد اوند اوانی دو یک
 ۴۲. بعد از آن خالی شکم پراز شراب
 ۴۳. آن می عشقش نرد اناختند
 ۴۴. درد او بار در من همرازشد
 ۴۵. پیش ازین من درد یادیدم بسی
 ۴۶. بعد از آن درد مند گشتم بهم
 ۴۷. هموطن گشتم با هر دو ببین
 ۴۸. اوریق مار فیش چو شدم
 ۴۹. من با او دم بماند متصل
 ۵۰. نام ما هم نام او گم شد چنان
 ۵۱. چو شدم هر دو بهم آرام رفت
 ۵۲. نام طنبوزه بخواند هر کسی
 ۵۳. گنگ بوده بعد از آن گو باشد
 ۵۴. درد مند آن هر دو با یکدیگر
 ۵۵. او کجا بوده ببین ما هم کجا
- عاشقان داند درین نیست ترک
 متصل بایار شد لبها از عذاب
 اندر نیش خانه خود ساختند
 درد بین از درد و این آغاز شد
 با نی بی می کرد بر ما هر کسی
 زانکه افتادیم اندر بحر غم
 پس بیکدیگر بیاشتم بمنشین
 او چو لیلی گشت من مجنون شدم
 فی خبر از وصل دارم فی فصل
 من کجا رفتم کجا رفتم بهما
 حرف نو لاد و چوب نام رفت
 از دو یک شد از یکی گشته بسی
 جمله از آواز او شنیده شد
 بهم گشته آشکارا هم سری
 او به پیش من در آن کوه ندانم

۷۱. هن کي هڪ ٻه نه پر سوتالب ڏنائون. عاشق انهيءَ پر شڪ نه ٿا ڄاڻن.
۷۲. انهيءَ کان پوءِ هن جو خالي پيٽ شرابن پريائون. عذابن کان پوءِ پوءِ پنهنجي يار کي ترڪيو.
۷۳. پنهنجي عشق جو شراب انهيءَ ڇانور ڏنائون. انهيءَ ڇانور پنهنجو گهر ٺاهيائون.
۷۴. هن جو درد منهنجي درد سان همراز ٿيو. ڏس ته درد ڪلاش دعائ اسان ٻنهي کان ٿي.
۷۵. هن کان اڳ مون ڪيترا ڏک ڏٺا هئا. مون تي هر ڪنهن انوس ٿي ڪيو.
۷۶. انهيءَ کان پوءِ اسان درد مند ٿي گذر ٿياسو. انهيءَ کان اسان ٽن جي دريا ٻه پيا سون.
۷۷. ڏس. اسان ٻئي هم وطن ٿياسون. پوءِ هڪ ٻئي سان گڏ اٿڻ ويهڻ ٿيو.
۷۸. هو منهنجو ساٿي مات هن جو ساٿي ٿيس. هو ليئي ٿيو ڇو مان معجون.
۷۹. مان هن جي هو منهنجي قريب ٿيو. مون کي نه ملاپ ٿي ٻه نه ڇوڙي جي خبر رهي.
۸۰. منهنجو نالو هن جي نالي پراڻو ره ٿيو. جو مان. مان ٿي نه رهيس ٻه نه هو هو سا هيو.
۸۱. جڏهن اسان ٻئي هڪ ٿياسو ته آرام هليو ويو. فولاد جو اکر ٻڪري جو نالو هليو ڏيو.
۸۲. هر هڪ طبيور ڏٺا سوڌي ٿو. ٻن مان هڪ ٿيو ٻه هڪ مان گهڻا.
۸۳. پهريائين گوڻو هو ٻه پوءِ ڳالهائيندڙ ٿيو. سڀني هن جي آواز کان چريا ٿيا.
۸۴. ٻئي درد مند هڪ ٻئي سان اي آشڪا راهڪ ٻه برابر ٿيا.
۸۵. ڏس ته مان ڪا ٿي هيس ٻه هوڪا ٿي هيو. هو چيڻ لڳي ٻه هيو ٻه مان نڌا جبل ٻه هيس.

- ۸۱- از کجا او من کجائی آمدم ! پس ندانم از چه جای آدم
- ۸۲- هم گفتم الفتی بایکدیگر کار این رشته محبت هم نگر
- ۸۳- از دو تن یک تن شد لشنوز ما و حده واحد گوید در صدا
- ۸۴- من نمی دانم صدای از کجا هست از من یار خوب است ای فتا
- ۸۵- چوں شدم و صدای من ز ما نه ز خوب بلکه از جای خفاست
- ۸۶- ای صدای یار باشدنی ز من او بخیانند مرا من ممتحن !
- ۸۷- چوں که بستم گاه که در دست یار صد صدائی میکند ای آشکار
- ۸۸- تار طنبور مرا بخش شد شراق می فزاید سونی یار آل شتیاق
- ۸۹- تار بر ما کرده کاری همچنین ! یا دنیا بد کفر و اسلام و نه دیس
- ۹۰- تار اثرم کرد بر دل جان بسی می رود از دست دلها هر کسی !
- ۹۱- دل گذارد چشم از شوق پر آب تار کرده جسم و جانم را کباب
- ۹۲- تار اندر دل چه صد موج آورد بر سرم از درد صد فوج آورد
- ۹۳- تار دل ما کرد همچون موم نرم جان و تن از سوز او شد سرگرم
- ۹۴- تار دل ما کرد همچون موم تر میگرد از جسم و جانم سر بهر
- ۹۵- تار دل ما کرد همچون سیم صفت میکند شب روز خود را خود طواف

۸۶۔ هوڪڻان آيو ۽ مان هڪڻان آيس۔ پوءِ منيٰ ٻيڙي ۾ سهرڙي جا وڙي آئي آهي ان۔

۸۷۔ اسان جي هڪ ٻئي سان الفت ٿي وئي۔ اسان جي محبت جو رستو ۽ حڪم ڏس۔

۸۸۔ ٻڌا ۽ن ڄاڻين مان هڪ ڄاڻ ٿيا سي۔ آواز ۾ هو اڪيلو هڪ آهي۔ وحد رحد چوي ٿو۔

۸۹۔ مان نه ٿي ڄاڻان ته هي آواز ڪڻان آيو۔ اِي جوان! هي آواز منهنجو آهي يا لکڙي جو۔

۹۰۔ جڏهن رات ٿيس ته هي آواز منهنجو نه آهي۔ ۽ ڏسڪڙي جو آهي پر پوئيل ڄاڻو ٿا ڀڄي ٿو۔

۹۱۔ هي آواز يا رجو آهي ۽ منهنجو۔ امتحان وٺندڙ مون کي جنبش ڪرائي ٿو۔

۹۲۔ ڪڏهن ڪڏهن جيئن يا رجي هٿ ڀرجان ٿي۔ اِي آشڪار هو سوين آواز ڪري ٿو۔

۹۳۔ طهور ۽ جي تار مون کي فراق بخشيو۔ يا رجي طرف منهنجو شوق وڌايو۔

۹۴۔ تار مون سان اهڙو ڪم ڪيو جو مون کان دين ڪفر اسلام سڀ ڊسري ويو۔

۹۵۔ تار منهنجي دل ۽ جان تي گهڻو اثر پيدا ڪيو۔ سڀ ڪنهن جي دل ۾ اهڙو مان نظري جي ٿي۔

۹۶۔ منهنجي دل کي ڳاڙهي ردائين ۽ اکين مان آب جا ڀري ٿيو۔ تار منهنجي جسم ۽ جان کي ڪياب ڪري ڇڏيو۔

۹۷۔ تار منهنجي دل ۽ سولهيون آڻي ٿي۔ منهنجي سوتي درد جون سوين فوجون آڻي ٿي۔

۹۸۔ تار منهنجي دل کي هيٺ ڇوڙ ڏنو ڪري ڇڏيو۔ جسم ۽ جان انهي سونو کان گرم ٿي ويو۔

۹۹۔ تار منهنجي دل کي هيٺ کان به وڌيڪ نرم ڪري ڇڏيو۔ منهنجي جان ۽ جسم کي ڳاڙهي ڇڏيو۔

۱۰۰۔ تار منهنجي دل کي صاف چاندي جهڙو وڻائي ڇڏيو۔ رات ڏينهن پنهنجو پاڻ کي ٿي ڳاڙهي ٿو۔

۱. تار انگیز و زغم صد موجها
۲. تار آرد رنگ دل را هم بجوش
۳. تار پس این جسم جمله خوں ببرد
۴. تار از چونی مرا بجوین ببرد
۵. پس نمی دهم که آواز از کجاست
۶. ای صدایس بخودی مستی دهد
۷. ای صدایس بخودی می آورد
۸. ای صدایس باشد همه سوز و گداز
۹. ای صدایس خوشتر بود بر عارفان
۱۰. ای صدایس برادر معلق می کند
۱۱. ای صدایس آرد خبر اوقاتهما
۱۲. ای صدای تار جلال آورد
۱۳. ای صدای تار آرد های هوش
۱۴. ای صدای تار آنجا می برد
۱۵. از صدای تار بس رنج یافتم
- ارد از غمزه بدل صد موجها
- گم کند فهم و فراست عقل و هوش
- از ندامت جان و دلم مفتون ببرد
- گاه لبی گاه او مجنون ببرد
- فهم کن شناس این آواز کجاست
- می بردستی صد چستی دهد
- از دور دیده اشکباران می رود
- چونکه از منصور ظاهر گشت راز
- بر سرداری روند آل عاشقان
- بعد از آن نعره انا الحق می کند
- بست بر دل عاشقان آفاتهما
- از دور دیده موج طوفان آورد
- می کنند قص هر حبس کو بجوی
- کاندر آنجا جسم و جای افشرد
- از مشقت رنجها رنج یافتم

۱۰۱۔ تارنجن جون سوين لهريون اڀاري ٿي۔ ڀنهنجي دل تي نازن جون سوين نوجون آئي ٿي

۱۰۲۔ تارنهنجي دل بي ڍڳ کي جوش ڀرا آئي ٿي۔ منهنجي سمجھ عقل ۽ هوش کي ڪم ڇڏي ٿي۔

۱۰۳۔ تارنجن جسم کي خون ڪيو آهي۔ آواز سان منهنجي دل کي ڇوڙ ڪيو آهي۔

۱۰۴۔ تارنهن کي ڪين مان بي مثال ڪيو۔ ڪڏهن بيلي ته ڪڏهن مجنون ڪيو

۱۰۵۔ پوءِ ته ڄاڻاڻ ته هي آواز ڪٿان آيو۔ سمجھ سڃاڻ ته هي راز ڪٿا آيو آهي۔

۱۰۶۔ هي آواز بس پين خودي ۽ مستي ڏسي ٿو۔ هتي ڪٿي چستي ڏسي ٿو۔

۱۰۷۔ هي آواز هنن کي بي خودي ڀرا آئي ٿو۔ ٻنهي اکين مان ڳوڙهن جو مينهن دماي ٿو۔

۱۰۸۔ هي آواز سمورو سونو ۽ گدانا آهي۔ ڇاڪاڻ جو منصور مان رانڌا هڙيو۔

۱۰۹۔ هي آواز عارفن لاءِ ڇڳو آهي۔ انهي جا عاشق سورمي تي چڙهن ٿا۔

۱۱۰۔ هي آواز سورمي تي لڪائي ٿو۔ انهي کان پوءِ مان خدايي لغو رهائي ٿو۔

۱۱۱۔ هي آواز دقت جي خبر آئي ٿو۔ جي عاشقن جي دل تي آفتون اچن ٿيون

۱۱۲۔ تارن جو هي آواز جولان ڀرا آئي ٿو۔ ٻنهي اکين مان لهريون جو طوفان آئي ٿو۔

۱۱۳۔ تارن جو هي آواز ”هو هو“ آئي ٿو۔ هر ڪنهن جاءِ ڳلي ڳلي ناچ ٺهائي ٿو۔

۱۱۴۔ تارن جو هي آواز انهي جاءِ تي رني رهي ٿو۔ جتي جي جات ۾ مسم ٺهون ٿا۔

۱۱۵۔ تارن جي آواز کان بس سنج پھتو۔ تسليم ٿي ٿو ڪن مان غزالو مڃيو۔

۱۱۷. از صدای تار محنت حاصل است !
 ۱۱۸. از صدای تار صبر و هوش رفت
 ۱۱۹. از صدای تار دریاں در شد
 ۱۲۰. از صدای تار محنت می کشم !
 ۱۲۱. از صدای تار گشته به خودی
 ۱۲۲. هر که از خود مرد دایم زنده است
 ۱۲۳. تار میگوید که از آواز خویش
 ۱۲۴. دست نانی می سراید تار را
 ۱۲۵. آن سرائیده مرا گوید بگو !
 ۱۲۶. کیست آنکس کال فدائی میکند
 ۱۲۷. چون نمیدانم صدائی از کجاست
 ۱۲۸. زین سبب عبرت افتادم مگر
 ۱۲۹. شخص را بنیم اگر باشیم من
 ۱۳۰. میرسد چو بزمم آن دستیار
 ۱۳۱. چو ز دست یابم دور دور
 ۱۳۲. هر که فہم رازش و اصل است
 ۱۳۳. کفر و دین سلام از من رفت
 ۱۳۴. داند آنکس هر که از خود فرد شد
 ۱۳۵. ز ہر غم را چون شکر خوش می چشم
 ۱۳۶. این خودی چو رفت آید آن خودی
 ۱۳۷. خواہ گردد او اگر چه بنده است
 ۱۳۸. نیست آگاہم نہ بنیم باز خویش
 ۱۳۹. میدہ پیغام یاری یا ر را !
 ۱۴۰. پس بگویم ہر چه گوید بد نگو
 ۱۴۱. از فراق و غم صدائی میکند
 ۱۴۲. در تعجب دحیرتم گفتا خطاست
 ۱۴۳. می سراید ہم مرا شخصی دیگر !
 ۱۴۴. من نیم ہست آنکہ میگوید سخن
 ۱۴۵. صد صدا با می شود پس آشکار
 ۱۴۶. نہ صدالودہ کہ بودم در صبور

۱۱۶- تار جي آواز کان تڪليف حاصل آهي. جيڪو بدن دائر ۾ رهندي چائي ٿو سو دھال پائي ٿو.

۱۱۷- تار جي آواز کان سڀر ۽ هوش هليو ويو. ڪفر ۽ اسلام منهنجي ڪلمن تاهليو ويو.

۱۱۸- تار جي آواز منهنجي دهر دهر وارن ٿيو. هوي چائي ٿو جو پاڻ کي رسما ٿي ٿو.

۱۱۹- تار جي آواز کان تڪليف تائين ٿو. غم جي زهر کي کنبو وانگر چڪيان ٿو.

۱۲۰- تار جي آواز کان بي خودي حاصل ٿي ٿي. هي خودي جذبن هلي وئي ته هي خودي آئي.

۱۲۱- هرو پاڻ کان مٿس هميشه زندا آهي. اهو مان ڪٿي ٿو ٿو ٿي جو نوڪر آهي.

۱۲۲- تار جي ٿي پنهنجي آواز جي. خبر نه آهي ۽ دهر ۽ پهر پاڻ کي ڏسان ٿي.

۱۲۳- هٿ تار کي بنسري وانگر وڃائي ٿو. يا رهي دوستي جو پيغام ڏئي ٿو.

۱۲۴- اهو ڪا شيندڙ مون کي پوي ٿو ته ڇو. پوءِ چوان ٿي جيڪي چوي ٿو چڱو يا خراب.

۱۲۵- اهو ڪيل آهي جو آواز ڪري ٿو. ڇو ٿو ۽ پر غم کان پڪار ڪري ٿو.

۱۲۶- جيئن جو ٿو چائين ته هي آواز ڪٿان آيو. عجب حيرت پراڻيان پيا ٿن ته ڏوڏ آهي.

۱۲۷- انهي سبب طري حيرت پراڻيان مگر مون کان به شخص ڳانڍائي ٿو.

۱۲۸- انهي شخص کي ڏسان جيڪڏهن مان هجان. مان ڏاهيان اهو ٿي پاڻ آهي جو ڳالهائي ٿو.

۱۲۹- جيڪڏهن انهي يا رجا هٿ منهنجي مٿي تي پهچن ٿا. پوءِ سوڀ آواز آشڪار ظاهر ٿين ٿا.

۱۳۰- جيڪڏهن تار جي هٿ کان پري هيم. تڏهن آواز ڪونه ٿو ٿو ته صبر ۽ هيم.

۱۳۱- گرچه اندر کهوره آتش می فلکند

۱۳۲- هیچ آوازه زمین پیدا نبود

۱۳۳- این صبح عجب است در وصل و شتاق

۱۳۴- گر وصال است او گشته بهیم

۱۳۵- چونکه اندر بحر آوازی نبود !

۱۳۶- در وصالش ناله و فریاد کنی

۱۳۷- نشسته پنهان است در غشای می

۱۳۸- حال یی پر کم مگر از شیخ پیر !

۱۳۹- در وصل چنداں صلائی از فراق

۱۴۰- ای چه معنی این سبب است اندری

۱۴۱- گفت میدانی که آخر چیستی

۱۴۲- بشتوی از من بخش شوا آشکار

۱۴۳- بانی هوا ز تار می آید بسی !

۱۴۴- حیم طنبور است و تار چون زباں

۱۴۵- تار جان است آفتاب طنبوداں

۱۴۶- این حقیقت تار چون کردم تمام

در خموشی صبر بودم روز چند

دم کشیدن آشکارا نجا نبود

در کشد ما را بسی سوزی فراق !

در تعجب مانده ام کاین چیست عیشم

نه نیازی بود بهم نازی نبود

می شود پیدا صد آذینانی ہی

می کند آذینانی نه زنی !

تا چه فرماید که از مانی الضمیر

می شود طاق از این آواز طاق

وصلت بجز بجز شد قریب تر

او بود پنهان عیاں تو نیستی !

با تو می گویم فهم کن گوشت را !

لیک سرس را نفهم هر کسی !

می کند سرار مولا را عیاں !

هست زانگشت سرانیده بیاں

صبر خود خود شد ز گفتن و اسلام

- ۱۱۲۱- جذمن موني باهجي کوري ڀر وڌائون. ته کيتر اڏينهن مان خاموش ۽ صبر ڀر هيس.
- ۱۱۲۲- هو به آواز مٽ مان ظاهر نه ٿيو. اي آشڪار انهي جاء تي دهر هڻڻ نه گهرجي يعني خاموش رهڻ گهرجي.
- ۱۱۲۳- هي ڪهڙي نه عجب جي ڳالهه آهي. اهو شوق صلاب ڀر ۽ موني وڇوڙي جي طرف چڪري ٿو.
- ۱۱۲۴- جيڪڏهن وصال آهي ته ان سان گڏ فراق به آهي عجب به آهيان ته هي ڪهڙي ستم جوڻي آهي.
- ۱۱۲۵- جئين جو جدا ٿي ڀر دانهن نه ٿئي. نه تيزاري ٿئي ۽ نه ناسر ٿئي.
- ۱۱۲۶- وصال ڀر دانهن ۽ ڪوڪ چاهي؟ هاءِ هاءِ مان آواز پيدا ٿئي ٿو.
- ۱۱۲۷- چئن شراب ڀرڻو لڪل آهي. تنهن بنسري ۽ آواز نه لڪل آهي.
- ۱۱۲۸- اهو حال مان پنهنجي پير پڦاڻ کان پڦاڻ ته منهنجي دل جي حال بابت چاڻا فرمائين.
- ۱۱۲۹- ميلاپ ڀر وڇوڙي جون ڪيترين دانهن ٿين ٿيون. انهي آواز کان قتل ختم ٿئي ٿي.
- ۱۱۳۰- هن ميان ڪهڙي مٽي ۽ ڪهڙو سبب آهي. جو ميلاپ ڀر وڇوڙي آهي ۽ وڇوڙي ڀر ميلاپ آهي.
- ۱۱۳۱- هن چيو ته توکي خبر آهي ته آخرتون ڪيتر آهن. ظاهر باطن هر پاڻ آهي تون ڪجهه نه آهين.
- ۱۱۳۲- اي آشڪار هي ٻڌي مٿان ڪر. جيڪي مان توکي چوان ٿو سمجه ۽ ياد ڪر.
- ۱۱۳۳- تار منجهان گهڻا آواز نڪرن ٿا مگر هنجور انهر ڪوسه جي ٿوسگهي.
- ۱۱۳۴- جسم طنور واري ۽ تار زبان آهي جا الله هاسور اراڌ ظاهر ڪري ٿي.
- ۱۱۳۵- تار جان آهي ۽ قلب طنور سمجه. جا اگر جي اشاري سان بيان ظاهر ڪري ٿي.
- ۱۱۳۶- هي حقيقت جذمن تار پوري ڪئي. تڏهن خود بخود صبر ڀاڳي وڃي. هيٺ سلاهر.

مرتب جابجا چایل کتاب

دوله درازی	①	۳ روپيا
سچل سرمست (انگريزي)	②	۵۰ پيسا
در وجود استان	③	۲۵
قرة العين الرسول	④	۵۰
بيت الرضوان	⑤	۵۰
مثنوي عشق نامه	⑥	۵۰
مثنوي گدا نامه	⑦	۷۵
ذاتاد رازي	⑧	۷۵
مثنوي در دنامه	⑨	۵۰
مثنوي تار نامه	⑩	۵۰
سوانح حيات سردار بهادر محمد بخش	⑪	مفت
ديوان كوچهي	⑫	مفت

ملک جوئے۔ قاضي علي اکبر درازی

محلہ قاضي عبد السمیع روہڑی